

«Κάθε φορά, βάζω τα δυνατά μου»

Η Μάρω Δούκα μιλάει στην «Κ» με αφορμή τη βράβευσή της με το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Δεν είναι εύκολο να εντοπίσει κάποιος τη Μάρω Δούκα, παρά μόνον αν το θελήσει η ίδια. Σπανίως χρησιμοποιεί το κινητό της και το σταθερό τηλέφωνο έχει έναν παλιόμοδίτικο αλλά αποτελεσματικότερο τρόπο να προστατεύει την ιδιωτικότητα του κατόχου του. Διαβάζοντας λοιπόν την είδηση για την απονομή του φετινού Μεγάλου Βραβείου Γραμμάτων σε εκείνην, «για τη συνολική προσφορά του έργου της στα γράμματα» όπως σημείωσε η επιτροπή, μαζί με τη χαρά, στο μυαλό μου γεννήθηκε η σκέψη: «Τώρα τη στρίμωξαν, θα πρέπει να απαντήσω στα τηλεφωνήματα!».

Αλλά και αυτή η επικοινωνία γίνεται με τους όρους της: όχι επειδή είναι δυσπρόσιτος άνθρωπος, αλλά επειδή δεν της αρέσει να φλυαρεί. Μιλάει πηγαία, γενναϊόδωρα, αλλά στα γραπτά απαιτεί ακρίβεια. «Θα το στρώσετε, έτσι; Γιατί στον προφορικό λόγο υπάρχουν ασυνταξίες», επανέλαβε δύο φορές στη σύντομη συζήτησή μας χτες το μεσημέρι, λίγο μετά την ανακοίνωση της βράβευσής. «Να γίνει το κείμενο αλφάδιαστο, στακάτο», ήταν το αίτημά της. Αλλωστε, όπως έχει γράψει στο αυτοβιογραφικό βιβλίο της «Τα μαύρα λουστρίνια»: «Γλώσσα είναι η σκέψη μας, η διαδρομή μας από το εγώ στο εμείς. Γι' αυτό η γλώσσα είναι μόχθος, ήθος, αυτογνωσία». Και την υπηρετεί με συνέπεια από το 1974 –έναν αναριθμητισμό της χρονιάς γέννησής της–, γράφοντας κατά κύριο λόγο μυθιστορήματα και νουβέλες.

Λοιπόν, πώς αισθάνεστε για τη διάκριση, τη ρωτάμε, αφού μάλιστα μέχρι τώρα η Μάρω Δούκα είχε πολλά βιβλία της στις βραβείες λίστες των κρατικών βραβείων αλλά καμία πρώτη – έλαβε μόνο το Β' Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος για την «Πλωτή πόλη» το 1984. «Βεβαίως με τιμή και το χαιρομαι», απαντά. «Τίποτε δεν είναι δεδομένο και αυτονόητο, γι' αυτό ευχαριστώ ιδιαίτερα την επιτροπή. Τα βραβεία δεν υπήρξαν στις προθέσεις μου γράφοντας. Από τότε που ξεκίνησα τη συγγραφή, οι φιλοδοξίες μου κάθε φορά τελείωναν στο να βάλω τα δυνατά μου για να γράψω το καλύτερο βιβλίο σύμφωνα με τις δυνάμεις και αντοχές μου. Αλλωστε, υπάρχει κι ένα εικονοκλαστικό στοιχείο στον χαρακτήρα μου: Αν βραβευθώ, θα το χαρώ αν όχι, θα το προσπεράσω εύκολα», σχολιάζει.

Και συνεχίζει: «Δεν είμαι ο άνθρωπος που κάθεται και απολαμβάνει τις δόξες του. Οι χαρές από τέτοιες περιστάσεις είναι προορισμένες να "μαδηθούν" σε 3-4 ημέρες. Από εκεί και πέρα ο δρόμος είναι δρόμος, και η δουλειά, δουλειά. Το βραβείο είναι δικαίωση, αλλά

«Η Μάρω Δούκα θα μπορούσε να ονομαστεί η κορυφαία Ελληνίδα πεζογράφος της Μεταπολίτευσης», λέει η κριτικός λογοτεχνίας Ελισάβετ Κοτζιά.

«Δεν μπορεί το βιβλίο να είναι ο φτωχός συγγενής για το ΥΠΠΟ. Καλές οι αρχαιότητες και τα φεστιβάλ, αλλά πρέπει να νοιαστούμε για τη φιλαναγνωσία».

αλίμονό μου αν προτάξω αυτή την τιμή και πω ότι από εδώ και εμπρός θα πορευτώ μόνο μαζί της».

Ωστόσο, όπως ακριβώς στο έργο της δεν έλειψε ποτέ η σύνδεση με την ελληνική πραγματικότητα, την κοινωνία ακόμη και την πολιτική – πάντοτε με τον δικό της ακεραίο τρόπο –, δεν θα μπορούσε να μην σχολιάσει τα βραβεία και από μια άλλη σκοπιά: «Αν πρόκειται να μιλήσω στο όνομα του κρατικού βιβλίου, θα ήθελα από την πολιτεία να δείξει μεγαλύτερη έγνοια γι' αυτόν τον θεσμό. Αυτό το βραβείο καλό θα είναι να έχει και το αντίστοιχο εκτόπισμά του στην κοινωνία και στο αναγνωστικό κοινό. Δεν δίνουμε τα βραβεία και μετά τα ξεχνά-

με. Τα βιβλία της βραβείας λίστας θα έπρεπε να αγοράζονται από το ΥΠΠΟ ή το υπουργείο Παιδείας και να διανέμονται στις σχολικές βιβλιοθήκες, που είναι ανεπιμέρωτες εδώ και χρόνια πολλά. Επίσης, με αυτά να εμπλουτίζονται οι δημοτικές βιβλιοθήκες», λέει.

Και τονίζει: «Δεν μπορεί το βιβλίο να είναι ο φτωχός συγγενής για το ΥΠΠΟ. Ο πολιτισμός μας ουσιαστικά ακουμπά στη γλώσσα. Τη γλώσσα την υπηρετούν τα βιβλία – κατεξοχήν η λογοτεχνία και η ποίηση. Καλές οι αρχαιότητες, καλά και τα φεστιβάλ, αλλά πρέπει να νοιαστούμε πρωτίστως για τη φιλαναγνωσία. Το ΕΚΕΒΙ ήταν ένας θεσμός που βοήθησε πολύ το βιβλίο. Αν μέσα από τα χρόνια χαλάρωσε ή λοξοδρομήσε, δεν ήταν λόγος να καταργηθεί. Σίγουρα θα πρέπει να στηθεί κάτι άλλο στη θέση του».

Πριν κλείσουμε το τηλέφωνο, σχολιάζει μισοαστειά - μισοσοβαρά ότι η βράβευσή της συνολικού έργου ενός ζώντος συγγραφέα «μοιάζει και λίγο με ταφόπλακα. Και μετά, σειρά στη βράβευσή έχουν οι επόμενες κυρίες», λέει γελώντας. Αυτός ο αυτοσαρκασμός ταιριάζει

στη γενιά της, στη μεταπολιτευτική, που στα καλύτερά της διέθετε γνήσιο ανατρεπτικό πνεύμα.

«Η Μάρω Δούκα θα μπορούσε να ονομαστεί η κορυφαία Ελληνίδα πεζογράφος της Μεταπολίτευσης», λέει η κριτικός λογοτεχνίας Ελισάβετ Κοτζιά. «Το πρώτο της βιβλίο, οι νουβέλες "Η πηγάδα. Κάτι άνθρωποι" κυκλοφόρησε την επομένη της πτώσης της κούντας των συνταγματαρχών, τον Ιούλιο του 1974. Εκτοτε το έργο της παρακολουθεί με πάθος άσβεστο, ενέργεια ακατάβλητη και σπάνιες κεραίες την ελληνική δημόσια και ιδιωτική ζωή. Συνεχίζοντας την παράδοση της παλαιότερης πολιτικής πεζογραφίας, ταυτόχρονα την ανανέωσε, μπόλιαζοντάς τη με χαρακτηριστικές θεματικές οι οποίες γεννήθηκαν στις δικές μας μέρες. Ανάμεσα στα πολλά άλλα, από τα μυθιστορήματά της συγκροτούμε τις ανεπανάληπτες γυναικείες μορφές της και την ανάπλαση του ηθικά διαβρωμένου προσώπου της σύγχρονης Ελλάδας», τονίζει.

Η Μάρω Δούκα υπήρξε ανέκαθεν τολμηρή με τις ιδέες της και ειλικρινής με τους ήρωές της, αλλά

Τα βραβεία

Σύμφωνα με την ανακοίνωση του ΥΠΠΟ, τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας 2019 – που αφορούν τις εκδόσεις 2018 – απονέμονται ως εξής:

- Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος στον Γιώργο Παπαδάκη για το έργο «Ο ταχυδρόμος» (εκδ. Εστίας).
- Κρατικό Βραβείο Διηγήματος - Νουβέλας, εξ ημισείας στον Δημήτρη Κανελλόπουλο για το έργο «Ο θάνατος του αστρίτη και άλλες ιστορίες» (εκδ. Κίχλη) και στη Δήμητρα Κολλιάκου για το έργο «Αλφραβιτάρι εντόμων» (εκδ. Πατάκη).
- Κρατικό Βραβείο Ποίησης στον Χάρη Βλαβιανό για το έργο «Αυτοπροσωπογραφία του Λευκού» (εκδ. Πατάκη).
- Κρατικό Βραβείο Δοκιμίου - Κριτικής στον Βαγγέλη Χατζηβασιλείου για το έργο «Η κίνηση του εκκρεμούς. Ατομο και κοινωνία στη νεότερη ελληνική πεζογραφία: 1974-2017» (εκδ. Πόλις).
- Κρατικό Βραβείο Μαρτυρίας - Βιογραφίας - Χρονικού - Ταξιδιωτικής Λογοτεχνίας στους Μαρία Καραγιάννη και Μ. Ζ. Κοπιδάκη για το έργο «Ελευθέριος Βενιζέλος και Μαρία Ελευθερίου: Η αλληλογραφία (1889-1890)» (εκδ. Καστανιώτη).

και τους αναγνώστες της. Τους αγαπά, αλλά δεν τους καλοπάνει. Όπως παρατηρεί η Ελισάβετ Κοτζιά, δημιούργησε «μνημειακές κατασκευές – έργα πολυάνθρωπα, πολυπρισματικά, πολύπλευρα – πεδίο, όπου η ελληνική πεζογραφία έχει μικρή παράδοση. Τέλος, αν και ευπώλητη, η συγγραφέας δεν έκανε ποτέ παραχωρήσεις στα γούστα των πολυπληθών αναγνωστών της. Τους κάλεσε, αντιθέτως, να την ακολουθήσουν στις δύσκολες θεματικές περιπλανήσεις της και στα δύσβατα αφηγηματικά της μονοπάτια».

Δικαιωματικά, τον τελευταίο λόγο έχει η εκδότρια Άννα Πατάκη, ο οίκος της οποίας εκπροσωπεί πλέον το σύνολο του έργου της συγγραφέως. «Η Μάρω Δούκα βρίσκεται στη συνείδηση του κόσμου εδώ και χρόνια», σχολιάζει. «Είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο στην ελληνική πεζογραφία, γι' αυτό και τα βιβλία της έχουν σταθερή κίνηση – είναι αυτό που ονομάζουμε "long sellers". Καταφέρνει λοιπόν να είναι κλασικά και, ταυτόχρονα, να παραμένει νέα και ζωντανή. Ίσως επειδή τίποτε δεν θεωρεί δεδομένο στον εαυτό της, ως συγγραφέας αλλά και ως άνθρωπος».

